

Tunyogi Csapó Gábor

Szellem a cellában

(II., befejező rész)

Másnap nem volt könnyű dolgunk. Csodálatos ez a földalatti világ: hivatalosan nem szabad senkinek sem tudni bármit is, valójában azonban mindenki mindent tud, s mindenki szeretne még többet tudni. Mi azonban makacsul elhárítottuk a levegőben röpködő, néma kérdéseket, hiszen számolnunk kellett azzal, hogy különleges megfigyelés alatt állunk.

Amikor este visszatértünk a cellába, a kőkocka a régi helyén volt, persze mozdíthatatlanul.

– Becementezték a bitangok – dühöngött Zoli. Hat hónap munkája fuccs!

– Ez várható volt – mondta Laci, aki bámulatosan helyrejtött. – Most azonban fel kell derítenünk az ügyet. Zoli, fecsegtél. Kinek, kivel?

– Ez borzasztó. – Zoli a fejét rázta.

– Nekem mondd? De te is tudod, hogy itt nincs helye érzékenykedésnek.

– Várjatok – szóltam közbe. – Talán megy egyszerűbben is. – Az asztallapra tettem a kezemet. – Kis barátnőnk, elárultak bennünket? – Takk.

– Tudod, ki az áruló? – Tak-takk.

– Ki tudnád deríteni? – Tak-tak-takk.

– Zsákutca. – Jancsi szeme villogott. S egyedül neki volt bátorsága feltenni a valamennyiünket fojtogató kérdést: – Közülünk valaki? – Tak-takk. – A válasz egyértelmű volt. Fellelegeztünk.

– Meg tudnád próbálni kideríteni?

Az asztalka sokáig hallgatott, de aztán válaszolt, ha kis-tétován is: Takk.

– Meg is próbálsz? – A válasz ezúttal gyors és határozott volt: Takk.

– Nos, mi is megpróbálhatjuk és meg is próbáljuk. – Laci szigorúan nézett Zolira. – Elő az agarakkal. Ki tud a lyukról rajtunk kívül?

– Pfuj, de rohadt az élet! – morogta Zoli. – Elsőnek Jenő.

– Nem jön számításba – mondtam mély meggyőződéssel.

– Fecseg. – Laci irgalmatlan volt, és sajnos igazat kellett adnunk neki. Jenő egyedülálló természeti tünemény volt. Istenáldotta költői östehetség, csaknem két méter magas, kedélyes óriás, égkek gyermekszemekkel. A háborúban kétszer sebesült meg életveszélyesen, az orosz hadifogságban csaknem elvitte a tifusz, röviddel hazatérése után letartóztatták, mert egy versében lángoló szavakkal ostorozta a politikai élet aljasságait. Mint az „imperialisták bértollnokát” halálra ítélték, háromszor vezették az akasztófa alá, háromszor helyezték a nyakába a hurkot, de nem húzták fel, ítéletét végül is életfogytiglanra változtatták. Aki mindezek után meg tudta őrizni gyermeki ártatlanságát, nem lehetett áruló. A száját viszont nem tudta tartani.

– Ojé! – Laci a tarkóját vakarta. – Meg kell tudnunk, kivel beszélt a dologról.

– Azt ő már rég elfeledte! – mérgelődtem.

– Mindegy. Meg kell próbálnunk. Tovább.

– Tamás. A könyvtáros.

– Törölhető. – Ezúttal Jancsi volt biztos a dolgában. – És Tamás nem is fecseg.

Ez ellen megint nem lehetett mondani semmit. Tamás a marxi tanok nagy ismerője és lelkes híve volt; negyvennyolcban a szociáldemokrata párt fiatal főideológusának számított. Negyvenkilencben letartóztatták kémkedés

vádjával, de huszonkét napig tartott, míg aláírta vallomását, mert egyszerűen képtelen volt elhinni, hogy saját korábbi elvtársai komolyan veszik a dolgot. A vallatás során eltörték két bordáját, összezúzták fél tüdejét és az ádámcsutkáját, egyik heréjét leégették. Ezek után megváltás lett volna számára a halálos ítélet, de tovább kellett élnie emberi roncsként. Lélegzete sípolt, hangja rekedt suttogás volt, negyvenévesen hetvennek látszott, s a legkisebb testi megerőltetés alatt eszméletét veszítette. Ennek a körülménynek, valamint rendkívüli jártasságának a marxista irodalomban köszönhette könyvtárosi beosztását. Segítő-készségét és teljes megbízhatóságát mindenki ismerte és becsülte.

– Törölhető... – Laci az ajkát harapdálta. – Nekem is ez a véleményem. Kriminológiai szempontból azonban ő is éppoly gyanús, mint mindenki más. Tovább.

– A márki. – Zoli ezt nevetve mondta, s valamennyien mosolyogtunk. A márki: ötven-ötvenöt éves, apró, göthös figura, teljesen kopasz, fogak nélkül, de fürge, mint a csik... Az ország egyik legrégebbi arisztokrata nemzetségének utolsó sarja, s ez elég volt ahhoz, hogy tizenöt évre ítéljék, más bűne nem volt. De: a márki melleleg ógörögön, héberben és latinon kívül kilenc modern nyelvet beszélt tökéletesen; mint a ház egyetlen nem-bűnöző kalfaktora egész nap úton volt, és évek óta megtestesítette a ház titkos hírszolgálatát anélkül, hogy egyetlen hibát csinált volna.

– Álmában beszél – fontolgatta Laci. – Igaz, hogy csak finom ételekről, meg verseket szaval a legkülönbözőbb nyelveken...

– Több mint ezer verset tud kívülről – lelkesedett Zoli. – És mindet az eredeti nyelven!

– Mégis... Ez is egy nyom. Tovább.

– Nincs tovább. – Zoli a fejét rázta. – Tölem senki más nem hallott soha egy szót sem.

– Ez is túl sok volt. – Laci a száját rágta. – Jenő a leggyanúsabb. Valahol elejtett egy szót, persze akaratlanul... Meg kell vizsgálnunk, kikkel beszélt az utóbbi napokban. Egyelőre azonban lapulunk, a fickó tudja, hogy ég a háza.

Ebben maradtunk, a következő események azonban főlegessé tettek mindenféle nyomozást.

Úgy kezdődött, hogy munka közben szerencsésen eltörttem a bal bokámat. Az orvos gipszbe rakott, de nem küldött a betegosztályra, amit nem is vártam, mert ott már évek óta nem volt szabad ágy, csak azok kaptak helyet, akik már okádták a vért, vagy mozgásképtelenek voltak. De három napig a cellában maradhattam, s ez sem volt megvetendő: ébresztőnél dörmögve másik oldalára fordul az ember, s alszik tovább, míg a kalfaktor délben felébrészteti az ebéddel.

Ezúttal azonban nem a kalfaktor ébresztett, hanem nyugtalan kopogás, amelynek eredetét első, álomittas állapotomban nem is tudtam felfedezni. Felkőnyököltem a szalmazsákon, s pillantásom az asztalkára esett, amely úgy táncolt, mint egy megbolondult kecskegida.

Ez újdonság volt, mert az asztal eddig soha nem mozdult érintés nélkül. Kis barátnőnknek tehát nyilván sürgős és fontos mondanivalója volt. Szerencsére csak a kezemet kellett kinyújtanom.

– Kis barátnőnk, mondani akarsz valamit? – Takk.

– Fontos és sürgős? – Takk.

- Vesztély? – Takk.
- Itt, a cellában? – Tak-takk.
- A házban? – Tak-takk.
- Odakint? – Takk.
- De számunkra is? – Takk.
- Mások számára is? Odakint? – Takk.

No, most ebből tessék kiokosodni! Sürgős figyelmeztetés: veszély itt és kint, mindenki számára... Mi mindent jelenthet? Háború, földrengés, járvány, világvége...? Aztán hirtelen végigfutott a hátamon a hideg. A hónap második péntekje volt, ma délután jön a városi KTSz mosodájának teherautója, nagy hálókba varrva hozza a tisztát és viszi a szennyest, s ezzel együtt a postaszákot is, amelynek titkos jelzését egyedül Iván ismerte, és a mosoda vezetője, aki véletlenül Iván egykori évfolyamtársa és barátja volt a tiszti akadémián, de sikeresen rejtegette múltját... A leveleket Iván varrta a zsákba, amelyet a barátja a mosodában kibontott, s természetesen rögtön újra be is varrt; aztán borítékba rakta a leveleket, megcímezte, a telefonkönyvből taláalomra kiválasztott feladóval látta el, s Pesten egyenként különféle postaládákba dobta, amivel persze az életét kockáztatta, pedig kétgyermekes családapa volt... Le minden kalappal!

Minden ilyen postaszák valóságos bomba volt, mert több mint száz ember, sőt család létét veszélyeztette, hiszen börtönből kicsempészett levelet kapni éppoly főbörtön bűn volt, mint a kicsempészés. Miért íródtak meg ezek a levelek mégis? Ezt csak az érti meg, aki tudja, mit jelent a család számára, ha évekig még azt sem tudja az ember, hogy a letartóztatott apa, férj, fiú vagy testvér él-e még; s hogy mit jelent az élve eltemetettnek, ha odakiálthat a kintieknek: élek még, várjatok rám; avagy: élek még, de jobb, ha elfeledtek; esetleg: nem vagyok többé, feledjétek el! A hideg rázott, amikor újra az asztalra tettem a kezemet.

- A levelek? – Takk.
- Keresik őket? – Takk.
- Itt, a házban? – Tak-takk.
- Útközben? – Tak-takk.
- Te jó ég! A mosodában? – Takk.
- Megtalálják? – Takk.
- Árulás? Ismét árulás? – Takk.
- Tudnád... Tudod Ivánt értesíteni? – Tak-takk.
- Meg tudod próbálni? – Tak-takk.

Szegény kis szellem, az asztalka nélkül tehetetlen volt. De hát én jobb helyzetben voltam. Valaminek mégis történnie kellett.

Ebben a pillanatban fordult a kulcs a cellaajtó zárjában. A kalfaktor az ebédrel! De minden bizonnyal nem egyedül jön, hacsak nem a Víziló van szolgálatban, a ház legkövérebb és leglustább öre, aki gyakran engedte egyedül a kalfaktort a betegekhez, holott ez szigorúan tilos volt.

S íme, megtörtént a csoda: Nyúlszáj egyedül jött! Kisnövésű, zömök, csaknem kövér emberke volt, aki büszkén hordta kerek képe közepén a rosszul összeoperált nyúlszáját. Természetesen közbüntényes volt, odakint állítólag nagymenőnek számított mint zsebtolvaj és utcai rabló, amit nehezen tudtam elképzelni, mert a fickó kimondottan ostoba volt. Hála Istennek, mert ez a körülmény fontos szerepet játszott abban a tervben, amelyet lázasan kovácsoltam, amíg előkelő közömbösséggel figyeltem, hogy rakja az asztalra az ebédemet: egy csajka Zilahy-levest (valamit vizs a víz) és tíz deka fekete kenyérnek nevezett ragacsot.

Nyúlszáj voltaképpen jóindulatú fickó volt. Érdeklődött, hogy van a lábam, még azt is megkérdezte, tehetne-e értem valamit. Unottan ráztam a fejemet, ez már azonban szerves része volt a hirtelen kiötlött tervnek. Amikor Nyúlszáj már az ajtóban volt, utánaszóltam.

- Hé! Várj csak egy kicsit!

- Na? – Nyúlszáj szolgálatkészen visszafordult.
- Nekem itt jó dolgom van – mondtam nyújtózkodva. – De Ivánnak segíthetnél. Tudod, a mosodában... – Itt lemondóan elhúztam a számat. – Ah, hülye vagyok. A mosodába úgysem tudsz lemenni...

– Mi az, hogy nem? – Nyúlszáj sértetten morgott. A kalfaktorok büszkék voltak arra, hogy mindenhová eljuttottak, ha akartak.

– De még akkor is... – Fáradtan legyintettem. – Két mondatot kellene megtanulnod, azt úgy sem tudod...

– Mi az, hogy nem? Hát hülye vagyok én? – Nyúlszáj most már igazán mérges volt. Normális körülmények között fejemhez vágott volna néhány gorombaságot, de a Popsi csödjé óta nagyon megnőtt a tekintélyünk a bűnügyiek előtt is. – Két... két kicsodát kellene megtanulni?

– Hát idefigyelj. A csóróknak odalenn nyilván nincs elég dolgom, mert egyikük keresztretjvényeket gyárt. Biztosan tudod, mi az... – Biztosan nem tudta, de miután kétszer megsértettem az önérzetét, most meg kellett mutatnom, hogy azért mégis okos fiúnak tartom. Nyúlszáj élénken bólogatott. – Kétsoros vers a megoldás, és a pali fogadott száz cigarettában, hogy...

– Száz? – Nyúlszáj szeme kikerekedett. Az ügy egyszerre új dimenziókat öltött szemében.

– ...hogy nem találja ki senki – folytattam zavartalanul. – Én azonban nem tudtam aludni az éjjel, a lábam miatt, rohadatul fájt... Aztán kínomban megoldottam a rejtvényt. De megint elaludtam, s amikor Iván elment, nem tudtam megmondani neki... Most képzeld el, ilyen hülyeség miatt vész el száz cigarettát!

– Mennyit kapok én?
– Azt nem tudom. – Megint unottan vonogattam a vállamat. – De ahogy Ivánt ismerem, biztosan lead tized. Tized kaphatsz tőlem.

– Hogyhogy tőled?
– Iván húszat ígért nekem a megoldásért. Én ugyan nem dohányzom, de tized odaigértem már egy havernak.

– Még ötöt rá! – Nyúlszáj erkölcsstelen dolognak tartotta volna, hogy üzletet kössön alku nélkül.

– Kettőt – mormoltam tettetett közömbösséggel.

– Hármát – erősködött Nyúlszáj.

– Na... – A tarkómat vakargattam, mintha gondolkodnék. – Na... Egye fene...

Azt hiszem, ez lélektani mestermű volt. Nyúlszájnak most már nem volt nagyobb gondja, mint hogy megtanulja a két mondatból álló „verset”, amelyhez csodálatosképpen megtaláltam az utolsó pillanatban a rímet is.

– Szóval, idefigyelj! Két sort kell megtanulnod. Mondd utánam: Az asztal rázott, mint a szél a rostát, a kis barátnő nem kíván ma postát. Érted?

– Nem – válaszolta Nyúlszáj őszintén. – Ez hülyeség, nincs semmi értelme.

– Ha-ha-ha! – nevettem. Ha lenne értelme, kitalálná minden bolond. Ez már csak így van a rejtvényeknél: minél értelmetlenebb a megoldás, annál nehezebb kitalálni. Életem legnehezebb rejtvényével egy hétig kínlódtam, és tudod mi jött ki? Krixikraxi szambacsúz...

– Mi? Hihihhi... – Nyúlszáj hangosan vihogott, láthatóan egyre jobban tetszett neki a játék. – Mondd még egyszer.

– Krixikraxi szambacsúz.

– Nem ezt, te hülye, a másikat!

– Aha! Szóval: Az asztal rázott, mint a szél a rostát, a kis barátnő nem kíván ma postát.

Elmondtuk még vagy ötször. Nyilván ez volt az első és utolsó „vers”, amit Nyúlszáj egész életében megtanult, a dolog azonban jobban ment, mint gondoltam volna, tíz perc múlva hibátlanul fel tudta mondani.

– De vigyázz, hogy senki ne hallja, mert akkor azt mondják, nem Iván találta ki, s akkor nem ér a fogadás.

– Vili – mormolta Nyúlszáj. – Nem vagyok én hülye.

Elment, s én magamra maradtam a hidegrázással. A terven annyi lyuk volt, mint a rostán, amely nyilván nem véletlenül jutott volt eszembe. Nyirkos veríték gyöngyözött a homlokomon.

Amikor a többiek visszatértek a cellába, ki sem tudtam nyitni a számat, mert Iván azonnal nekem ugrott.

– Micsoda hülyeségeket üzenetsz nekem? Huszonhárom cigaretta, meg rosta, meg kisasszony...

– Nem kisasszony! – Szinte vonítottam. – A kis barátnő!

– Isten az égben! – Iván csaknem üveges szemekkel bámult rám. – A kis barátnő! Hogy erre nem gondoltam...

– Ne mondd, hogy nem tartottad vissza a postát!

– A kis barátnő... Hogy milyen ostoba tud lenni az ember! Hogy éppen erre nem gondoltam...

– Visszatartottad, vagy nem!?

– Persze, hogy visszatartottam. Nem vagyok én hülye... Na, most teljesen bepörög a pali...

Talán igaza volt, mert hanyattvágódtam az ágyon, és nevettem, nevettem, közben a könnyek ömlöttek a szememből.

Amikor megnyugodtunk, részletesen beszámoltunk egymásnak a történekről. Most látszott igazán, milyen szerencsénk volt. Nyúlszaj megtette a tőle telhetőt, emlékezőtehetsége azonban csak nyúlfarknyi volt, kifejejtette az asztalt és kisasszonyt csinált a kis barátnőből. Iván ezek után nyilván szót sem érthetett az egészből. Csak mert az üzenet kétségtelenül tőlem jött és a postára vonatkozott, az utolsó pillanatban biztonság kedvéért visszatartotta a kritikus zsákat.

Csak sokkal később tudtuk meg, mi történt azon a napon. Amikor a teherautó visszatért a mosodához, az ÁVH géppuskás osztaga fogadta, az egész személyzet le volt már tartóztatva, azonnal lekapták a sofört és két kísérőjét is. A kihallgatások az éjszakába nyúltak, s egyetlen kérdésre szorítottak: Ki tudja, melyik zsákban vannak a rabok levelei? Senki nem tudott persze semmit, Iván barátja sem, aki az első pillantásra megállapította, hogy a veszélyes zsák ezúttal hiányzik a küldeményből, tehát nyugodtan tagadhatott. Így a nyomozóknak nem maradt más hátra: felszabdalták a zsákokat, és kirázták négy hét rabzsennyését. Máig is nevetnem kell, ha erre gondolok, meg arra, hogy nem találtak semmit.

Ezt azonban – mint már mondtam – csak sokkal később tudtuk meg. Pillanatnyilag együtt ültünk a cellában, s Laci elismerően bólogatott.

– Bravúros teljesítmény mindkét részről – mondta. – Őszintén megmondom, nekem ez nem jutott volna az eszembe. De most jön a munka.

Nem kételkedtünk abban, hogy a két árulást azonos személy követte el. Laci óvatos és tudományos fogalmazása szerint ez csak hipotézis volt ugyan, de kétségtelenül használható.

A lyukról hárman tudtak rajtunk kívül; a posta-ügybe viszont tizenegy személy volt beavatva, de a három közül csak kettő, mert Jenő a postáról nem tudott.

A márki, vagy Tamás? Ez volt a kérdés. Ide-oda hánytuk-vetettük a dolgot, de nem tudtuk elképzelni, hogy bármelyikük is áruló legyen.

– Kérdezzük meg kis barátnőnket – javasoltam végül, s Laci azonnal az asztalra tette a kezét.

– Kis barátnőnk, tudod most, ki az áruló? – Takk.

Egymásra néztünk. Nem tudom, el lehet-e sápadni ennyi börtönév után, de valahogy most még színtelenebbnek látszott az arcunk, mint egyébként.

– A márki? – Laci szinte suttogott. – Tak-takk.

– Tamás? – Takk.

Felnyögtem. Zoli a kezébe temette az arcát, Jancsi hangtalanul sírt.

– A Popsinak árult el? – kérdezett tovább Laci. – Tak-takk.

– Az igazgatónak? – Tak-takk.

– Valakinek kívülről? – Takk.

Ezzel világos volt minden, s Laci a következő héten lázas tevékenységet fejtett ki. Hogy mi mindent mozgatott meg s hogyan, az külön regény témája lehetne, mert valószínűsítően kis állazadásra volt szükség ahhoz, hogy október 26-án ő, Zoli meg én kíséret nélkül beléphessünk a könyvtárszobába, ahol Tamás egyedül kuporgott rozoga íróasztala mellett.

Főlnézett és barátságosan mosolygott, mint mindig. Amikor azonban látta, hogy felügyelő nélkül jövünk, s hogy Zoli becsukja maga mögött az ajtót, lehervadt az arcáról a mosoly. Szótlanul lépkedtünk az asztal felé.

– Tudjátok... – suttogta Tamás. – Tudjátok... Honnan? Kitől?

– Elég, hogy tudjuk – felelt Laci szárazon. – Csak egyet nem tudunk, s azt neked kell most megmondanod: Miért? Tamás, miért?

Tamás ökölbe szorított kezei ide-oda csúszkáltak az asztallapon. Fejét rángó ritmusban dobálta egyik oldalról a másikra.

– Hat héttel ezelőtt jöttek... Kintről... Köztük volt Ő is...

Egymásra néztünk, s egyszerre megértettünk mindent. Valamennyiünk számára volt egy „Ő”: a bestia, aki aláíratta velünk a „vallomást”, amelynek alapján elítéltek.

– Ő mondta... – lihegte Tamás, – hogy mindent előlről, ha nem... Hogy mindent újra... Ő Isten – zokogta – hát én csak ember vagyok... Nem, dehogyan vagyok ember! Rémult, vonagló, fájó húscsomó vagyok... Isten, én hiszek... Irgalom...

Súlyos sírógörcsöt kapott, s nekünk, akik büntetni jöttünk, most minden erőnkre szükségünk volt ahhoz, hogy lefogjuk, mert különben szétverte volna a fejét az íróasztal lapján. Míg Zoli meg én vállánál, karjánál fogva a székre szorítottuk, Laci a könyvespolcok mögött elrejtett vízcsaphoz szaladt, nedves törölközőt hozott, gyöngéden hűtötte szerencsétlen Tamás izzó arcát, s becézgette szegényt, mint anya a beteg, lázas gyermeket. Ennek ellenére sokáig tartott, míg Tamás magához tért, s tisztább szemmel pillantott ránk.

– Őljetek meg – suttogta. – Hiszen azért jöttetek. Nem is érdelek mást.

– Én nem vagyok bíró – mondta Laci. Nem nézett ránk, tudta, hogy ilyenkor mindenki csak a maga nevében beszélhet. – Hóhér még kevésbé. Számolj el Istennel s magaddal.

Zolival egymásra pillantottunk, s bólintottunk. Szótlanul indultunk az ajtó felé, de én félúton még visszafordultam.

– Csak, hogy tudd: én csak szánni tudlak. Béke legyen veled.

Becsuktam magam mögött az ajtót. S szegény Tamás röviddel ezután fölakasztotta magát a könyvespolcok mögött, erről azonban csak később értesültünk.

Mindezek után világos volt, hogy házi szellemünk eljövendő dolgokról is tudott. Ettől kezdve gyakran kérdeztünk ilyen irányban is, és sok hasznos információt kaptunk. S hamarosan feltettük persze azt a kérdést is, amely legerősebben foglalkoztatott valamennyiünket:

– Kis barátnőnk – kérdezte egy este Laci – tudod-e, hogy elhagyjuk-e valaha ezt a börtönt, persze úgy gondolom, élve. – Takk.

– Hurrá! – kiáltotta Zoli.

– Nyugalom – intette le Laci. – Ez valószínűleg csak azt jelenti, hogy tudja. Az igazi kérdés most jön: Kis barátnőnk, elhagyjuk élve ezt a börtönt? – Takk – koppantott az asztal, aztán, még mielőtt Zoli hurrát kiálthatott volna, még egyszer: Tak-takk.

– Hát ez most megint mit jelentsen? – tűnődött Laci.
 – Azt hiszem, egyenként kellene kérdeznünk – mondta Csaba, – de nem tudom, nem okosabb-e...

– Okosabb? – Laci a vállát vonogatta. – Felnőtt emberek vagyunk. Kis barátnőnk, elhagyom én élve ezt a házat? – Takk.

Rajtam volt a sor. Nálam is „Takk” volt a válasz. És így tovább... De amikor Iván kérdezett, kettő koppantott az asztal: Tak-takk.

– Már megint velem van baja – morgolódtott Iván, – engem soha nem kedvelt.

– Azért csinál most rossz viccet – vigasztalta Jancsi. Mindnyájan neveltünk, de kissé kényszeredetten. Tudtuk, hogy Iván tüdeje és szíve nincs rendben, s a mosoda gőze sem volt sokkal ártalmatlanabb, mint a gombesizoló műhely maró pora. Ezt ő maga is tudta, de soha nem panaszkodott. Ötvenhat május 25-én este mégis úgy vélte, hogy nagyon fáradt, s másnap talán mégis jelentkezik az orvosnál... Erre azonban nem került sor. Amikor reggel fel akartuk ébreszteni, teste már hideg volt és merev.

Nos, az eddigiekből talán mindenki látja, hogy nem voltunk túlságosan érzékeny lelkek, mégis mindnyájunknak nehezebb esett elnyomni a sírást. Amikor az örök kicipelték a cellából az élettelen testet.

S mindez annak ellenére, hogy ötvenhat nagy változást hozott számunkra. A rendszeres zaklatás már januárban megszűnt, az ellátás is észrevehetően javult. Februártól kezdve már könyveket is tarthattunk a cellában, márciusban papírt és írószert is kaptunk, s leveleket írhattunk hozzátartozóinknak. Sőt: még a válaszokat is megkaptuk! A leveleket persze szigorúan cenzúrázták, a dolog azonban számunkra így is többet jelentett közönséges csodánál.

Miután a cellakutatások véget értek, és papír meg írószerszám nem jelentett már halálos bünt, visszahoztuk papirusztekercseinket a tér titkos zsebéből. Egyetlen szó elég volt kis barátnőnkhez, s a tekercsek ott feküdtek az asztalon úgy, ahogy annak idején odaraktam őket. Zoli boldogan vette kezébe az elsőt, aztán eldobta, mintha forró vasat érintett volna. Laci a tekercs után nyúlt, s lassan legombolyította az első lapokat, így mindnyájan világosan láttuk a szöveget: tükörírásban!

– Nem, nem, nem! – Zoli csaknem bőgött. – Látom, látom, de nem hiszem!

– Nyugalom, nyugalom! – Laci lassan, megfontoltan beszélt. – Sokat gondolkodtam a dolgon. S annak alapján, amit a középkorok okkult írásairól és a fekete mágjáról tudok, pontosan ezt vártam. Már nem emlékszem világosan... Az ember annyi mindenfélét összeolvas csak úgy mellékesen...

– A kifordított rabbi... – mormolta Jancsi maga elé meredve. – Tizenkettedik, tizenharmadik század? A kabbala egyik mestere... Aki megmagyarázhatatlan módon eltűnt, s amikor éppoly megmagyarázhatatlan módon előkerült, az anyajegy, melyet születése óta a bal szeme alatt hordott, a jobb szeme alatt volt... Igazad van, az ember túl sok marhaságot olvas, amit jobb elfelejteni... De...

– No igen, de... – vette át a szót Laci. – Lehet, hogy a térnek vagy a téridőnek valamely eddig ismeretlen törvényével állunk szemben?

– Ha ez így van... – Jancsi a száját nyalogatta. Mi többiek feszülten s kissé értetlenül figyeltük kettőjük párbeszédét. – Ha ez valóban így van...

– Akkor a kísérlet megisméltése... – Laci a torkát köszörlölte.

– Igen, lehetséges... – Jancsi fölemelte a szemét; tudósaink pillantása találkozott. – Sőt: valószínű – folytatta Jancsi. – Mindenesetre meg kell próbálni.

– Nem! – tiltakozott Zoli. – Én így is el tudom olvasni!

Senki nem hallgatott rá. Laci kis barátnőnk segítségével újra eltűntette és visszahozta a tekercseket. A kísérlet a várt eredménnyel járt, és Zoli ragyogott a boldogságtól, mert végül is eredeti formában tartotta kezében kincseit.

– A tudomány egyik alapja a statisztika – dörmögte Csaba az orrát cibálva. – Egy eset sajnos nem elegendő, kettő sem...

– Most azonban már valóban kezdem hinni, hogy élve kikerülünk innen – mormoltam.

– Akkor viszont jobb, ha mindezt elfelejtjük – tette hozzá Jancsi.

– Különben jön a statisztika. – Csaba még mindig az orrát gyötörte.

– És az elmeegógyintézet, életfogytiglan – zárta le Laci az eszmecsereit.

Iván halála óta öten voltunk a cellában, június másodikán azonban csak négyen mentünk munkára. Lacit nem engedték ki az örök. Amikor visszatértünk, Laci nem volt többé. Holmija is eltűnt. Nem kellett azonban sokáig keresnünk a titkos híradást, amelyben közölte, hogy szabadlábra helyezték.

Három nappal később Zoli ment, aztán Csaba. Két napra rá Jancsi. Így egyedül maradtam a cellában kis barátnőnkkel. Az első este, amikor kettesben voltunk, újra az asztalra tettem a kezemet.

– Kis barátnőnk, szabadulok én is? – Takk.

– Olyan sokat tettél értünk. Nem tehetnék én is valamit érte? – Tak-takk.

Mi mást várhattam volna? Mít is tehetnék érte? Aztán egyszerre meghökkenem. Tagadó választ kaptam egy tagadó formában feltett kérdésre!

– Tehetek érted valamit? – Takk.

Felindultan rágtam a számat. Kis barátnőnk, ha csak egyetlen egyszer beszélni tudnál!

– Elintézhethetnék számodra valamit odakint? – Tak-takk.

– Hozhatok valami áldozatot? – Tak-takk.

Kezdem kétségbeesni.

– Imádkozzam érte? – Takk.

– Tehetek mást is? – Tak-takk.

– Semmit? Biztosan semmit? – Takk.

Július másodikán előttem is megnyílt az ajtó. Amikor nyomorúságos apróságaimmal a kezemben utoljára elhagytam a cellát, megálltam az ajtóban, és még egyszer visszafordultam.

– Kis barátnőnk – mondtam hangosan, nem törődve azazal, hogy a két fegyőr jelentős pillantást váltott, s az egyik a homlokához emelte a mutatóujját –, nem tudom, meddig élek. De itt és most megfogadom, hogy nem megy le a nap egész jövőendő életemben anélkül, hogy ne imádkoztam volna érte. Jó lesz így? – És az asztal válaszolt érintés nélkül is: Takk.

Azóta eltelt több mint negyven év, de tartom a fogadalmat, tartani fogom életem végéig, s ha lehet, azon túl is. Mindennap imádkozom kis barátnőnkért, aki szememben e szörnyű emberi történelem minden ártatlan áldozatát testesíti meg, test nélkül is. Nem vagyok persze jó keresztény, mert minden igyekezetem ellenére képtelen vagyok imádkozni a hóhérokért, a mindenkori kínzókért, a kétlábú dúvadakért, pedig hát ők is emberek... Értük azonban nem tudok imádkozni. Kis barátnőnkért imádkozom, s vele együtt az ártatlan áldozatok millióiért, a megkínzottakért, különösképpen azokért, akik bűn és erény nélkül áldoztatnak fel, akik véletlenül kerültek a történelem malomkövei közé, s akiket ezért nemcsak a kárhozat került el, hanem – úgy látszik – a megváltás is...

Érettük imádkozom, csak érettük, naponta könyörgvén azért, hogy előttük is megnyíljk egyszer az Út, amely az emberhez Isten akarata szerint egyedül méltó szabadság világába vezet. AMEN.